

Els reptes inajornables d'Europa

- La UE no pot esperar el que decideixi Irlanda per començar a compartir responsabilitats amb Obama

CARLOS CARNICERO URABAYEN*

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 5.02.09

Fa unes quantes dècades que Henry Kissinger va preguntar pel telèfon que havia de marcar per parlar amb Europa. Ara el necessita Barack Obama. La nova situació transatlàntica té lloc sense que la Unió Europea hagi definit mecanismes de decisió ràpids enfront dels grans reptes d'aquestes crisis i d'un món que es dirigeix a la multipolaritat. La revolució que s'intueix darrere del fenomen Obama exigiria una mirada unida d'Europa, per tenir influència en la definició del futur de la globalització.

Durant l'Administració de Bush, molts europeus han estat incòmodes amb un aliat americà que poques vegades mirava a l'altre costat de l'Atlàntic per prendre una decisió. Les discrepàncies han envaït els carrers enfront de decisions immorals i il·legals que danyaven el que J. Nye va batejar com a soft power (poder tou), entès com la capacitat de persuasió mitjançant la fortalesa de la nostra cultura i els nostres valors. La guerra de l'Iraq ha estat la pitjor crisi matrimonial pel que fa a la complexa però necessària relació transatlàntica des del conflicte de Suez (1956), en què francesos, anglesos i israelians van conspirar d'esquena als Estats Units per intervenir en el canal.

ELS AMERICANS han tingut durant la segona meitat del segle XX un doble discurs sobre el que esperaven dels seus aliats europeus: d'un costat, han volgut una Europa que actués unida; de l'altre, han anhelat que l'amic europeu depengués de les directrius nord-americanes. Si bé una relació d'iguals no ha estat present en l'imaginari de l'establishment americà, els temps als quals ens dirigim imposen una revisió d'aquest paradigma.

Els Estats Units no han estat el poder hegemònic que molts van aventurar després de la desaparició del contrapès soviètic. Els episodis de l'Afganistan i de l'Iraq han demostrat que els Estats Units per si mateixos no poden garantir el control i la seguretat regional. Han après que no poden emprendre aventures en solitari i després buscar ajuda en els processos de reconstrucció nacional que vénen després de les seves intervencions bèl·liques. L'Afganistan és paradigmàtic: si bé els americans van rebutjar l'ajuda que els va oferir l'Aliança Atlàntica per dur a terme una invasió feta a mida per a ells, durant l'últim any no s'han deixat de sentir les queixes del secretari de Defensa, Robert Gates, exigint més implicació europea.

Les prediccions de la intel·ligència americana assenyalen que l'any 2025 el món tindrà diversos pols on els emergents BRIC (Brasil, Rússia, l'Índia i la Xina) prometen tenir un paper fonamental respecte a les qüestions globals. La relació transatlàntica continuarà sent bàsica per a americans i europeus. La cultura i els valors compartits faciliten una aproximació comuna a molts dels problemes que sorgeixin.

Amb Obama a la Casa Blanca, Europa inaugura la presidència de torn de Václav Klaus, tan euroescèptic que ni tan sols hissa la bandera europea

als actes oficials. El president txec ha arribat a dir que li recorda la bandera soviètica. És un dels principals representants del corrent negacionista dels efectes del canvi climàtic, quan precisament la Unió Europea ha agafat el lideratge al món per la seva determinació a combatre'l. La presidència txeca de la UE només durarà sis mesos. Després serà el torn de Suècia, i Espanya en prendrà el relleu. Però, en el món multipolar al qual ens dirigim, Europa necessita més unitat, més continuïtat i menys extravagàncies klausianes: més lideratge.

El Tractat de Lisboa preveu algunes innovacions importants: un president de la Unió Europea amb mandat de dos anys i mig renovable per un segon període; previsions per reforçar la figura de Mr. PESC, mitjançant la fusió d'aquest amb el càrrec de vicepresident d'Exteriors de la Comissió Europea i la presidència de les reunions dels ministres d'Exteriors. Són algunes reformes institucionals que, sense resoldre les divergents visions que tenen els estats membres sobre alguns assumptes sensibles, ajudarien els europeus a actuar d'una manera més unitària.

LA INTENSA presidència francesa ha estat un bon experiment sobre la classe d'actor polític que pot ser la UE en aquest nou món. Primer, quan els EUA, noquejats per les caigudes d'alguns dels seus bancs més històrics, no acabaven de prendre la iniciativa, va ser Nicolas Sarkozy, en nom de la UE, un dels principals impulsors de la reunió de Washington. Després, va dotar la UE de gran visibilitat internacional quan va ser l'actor polític capaç de forjar l'acord d'alto el foc entre Rússia i Geòrgia en un escenari en què els EUA van aparèixer desbordats. I, finalment, durant la presidència francesa, la UE ha enviat per primera vegada una missió militar a combatre els pirates somalis que amenacen els interessos comercials d'Occident.

Obama era el candidat d'Europa. Ha anunciat una política de diàleg, coordinació i entesa en la relació transatlàntica. Però això té contrapartides. I, sobretot, capacitat de reacció per poder compartir responsabilitats que no permeten demora. Europa no pot dependre del que decideixi Irlanda. La vigència del Tractat de Lisboa és imprescindible per ser un actor global dinàmic en uns reptes que són inajornables.

*Màster en Relacions Internacionals per la London School of Economics.
Firma també aquest article Carlos Carnicero Giménez de Azcárate, periodista.